

CADRUL LEGAL PRIVIND ACCESUL LA INFORMAȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ASPECTE EVOLUTIVE

Dumitru LAZUR

Republica Moldova, după ce la 13 iulie 1995 a devenit stat membru al Consiliului Europei, a depus eforturi pentru a-și alinia legislația la standardele mediatiche ale Consiliului Europei. În 2000, Republica Moldova a adoptat Legea privind accesul la informație, iar zece ani mai târziu – Convenția Consiliului Europei privind accesul la documentele oficiale, fiind printre liderii Europei la acest capitol. *De facto*, însă, legislația națională și standardele mediatiche europene sunt aplicate neuniform și incorect de autorități.

Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată de țările membre ale Consiliului Europei la 4 noiembrie 1950, prevede că orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere [3].

În Republica Moldova, Convenția este în vigoare din 1 februarie 1998. La adoptarea Constituției din 29 iulie 1994, Parlamentul Republicii Moldova, în spiritul Convenției, a garantat dreptul cetățenilor de a solicita și a primi informații de interes public – Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit [2].

La 11 mai 2000, Parlamentul a adoptat Legea privind accesul la informație care oferă instrumentele juridice necesare pentru exercitarea dreptului la informație. Legea stabilește principiile în domeniul accesului la informațiile oficiale în vederea asigurării unor condiții nediscriminatorii, proporționale și echitabile de reutilizare a informațiilor oficiale [5].

Procesul de implementare a Legii privind accesul la informație a fost anevoios în special în prima decadă de la adoptarea ei. Autoritățile publice răspundeau greu și incomplet la cererile de acces la informație. În plus, deseori organele de stat și publice aplicau eronat prevederile Legii cu privire la petiționare în procesul de examinare a cererilor de acces la informație.

În 2007, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat un șir de recomandări pentru statele membre prin care a reiterat necesitatea de a garanta libertatea de exprimare și libertatea de a primi și împărtăși informații și idei fără ingerințe din partea autorităților publice.

În același an, la 2 aprilie 2007, Plenul Curții Supreme de Justiție a adoptat Hotărârea cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale care lămurește că dreptul de acces liber la informațiile oficiale constituie o varietate specifică a dreptului la petiționare. Termenul de 15 zile de furnizare a informației, prevăzut de art.16 din Lege, este diferit în raport cu termenul de 30 de zile, prevăzut de art.8 din Legea cu privire la petiționare și art.17 din Legea contenciosului administrativ, astfel fiind aplicabil termenul de 15 zile [4].

Convenția Consiliului Europei din 18 iunie 2009 privind accesul la documentele oficiale este primul instrument legal obligatoriu care recunoaște dreptul general de acces la documentele oficiale deținute de autoritățile publice. Republica Moldova a semnat Convenția privind accesul la documentele oficiale la data de 21 decembrie 2010. Prin Legea nr.217 din 26 septembrie 2013, Parlamentul a ratificat Convenției în cauză.

Autorii raportului „Monitorizarea Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic” (martie-iunie 2013), realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent, în parteneriat cu organizația Internews-Ukraine, au remarcat că Legea privind accesul la informație, dar și modificările legislative recente, au permis ca, pe fundalul unei aplicări mai bune a legilor, organizațiile internaționale de media să schimbe statutul mass-media din „neliberă”, în 2009, în „parțial liberă”, în anii care au urmat [6, p.10].

Acest fapt este confirmat și de „Barometrul de Opinie Publică” (aprilie 2013) care relevă că părerea cetățenilor despre accesul la informație este mai curând pozitivă. 53% dintre respondenți au fost de acord cu ideea că oamenii de rând au acces liber la informație. O treime din populație susține că are acces limitat la informație și 5% cred că nu pot accesa deloc informația [1, p.21].

Analiza răspunsurilor primite de la organele de stat și publice în 2012-2013 a scos în evidență un șir de lacune în aplicarea prevederilor Legii privind accesul la informație.

În primul rând, s-a stabilit că un număr important de instituții (până la 33%) încalcă termenele de satisfacere a cererilor de acces la informație. În nici un caz analizat, autorul cererii nu a fost informat despre prelungirea termenului de furnizare a informației și despre motivele acesteia cu cinci zile înainte de expirarea termenului inițial, așa cum prevede legislația în vigoare.

În al doilea rând, la 15% din cererile analizate, instituțiile și asociațiile mass-media au primit refuz din partea organelor de stat de a furniza o informație. Nicio instituție însă, în răspunsul expediat autorilor, nu a explicat care este procedura de recurs a refuzului, inclusiv termenul de prescripție.

Totodată, analiza răspunsurilor relevă că doar 14% din cererile de acces la informație primite de instituțiile de stat și publice sunt expediate de instituțiile mass-media. Numărul relativ mic al cererilor privind accesul la informații oficiale expediate de instituțiile mass-media este explicat prin: i) dezvoltarea procesului de deschidere a datelor guvernamentale cu caracter public pe paginile web oficiale și pe portalul datelor guvernamentale cu caracter public date.gov.md; ii) îmbunătățirea comunicării dintre reprezentanții serviciilor de presă ai instituțiilor de stat cu mass-media.

În final, pentru optimizarea cadrului legal din Republica Moldova, se recomandă:

- modificarea modului de înregistrare a cererilor privind accesul la informație, și anume înregistrarea acestora în registre separate;
- micșorarea perioadei de 15 zile lucrătoare pentru răspunsurile oficiale la cererile de informații de interes public până la cel mult zece zile calendaristice;
- stabilirea unor sancțiuni mai dure pentru nerespectarea prevederilor Legii privind accesul la informație;
- definirea clară a principiilor de secret comercial și secret de stat în contextul Legii privind accesul la informație.

Referințe:

1. *Barometrul de Opinie Publică - aprilie 2013*.
http://www.ipp.md/public/files/Barometru/BOP_aprilie_2013_Final.pdf
2. *Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994*.
http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731
3. *Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950*.
<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=285802&lang=1>
4. *Hotărârea nr. 1 a Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la examinarea cauzelor privind accesul la informațiile oficiale*.
<http://www.lhr.md/despre.noi/jurnalisti/training/hot.csj.acces.info.ro.doc>
5. *Legea nr. 982 privind accesul la informație din 11 mai 2000*. <http://lex.justice.md/md/311759/>
6. *Raportul „Monitorizarea Libertății Presei în Țările Parteneriatului Estic”* (martie-iunie 2013). http://www.media-azi.md/sites/default/files/Iunie_2013_Raport_ro_final.pdf